

EPAM EKONOMİ VE POLİTİKA
Araştırmaları Merkezi
İSTİNYE ÜNİVERSİTESİ

Haftalık Dış Politika ve Ekonomi Bülteni

98. Bülten

İSÜ | İSTİNYE
ÜNİVERSİTESİ
İ S T A N B U L

istinye.edu.tr | 0850 283 60 00

[/istinyeuniv.edu](https://www.facebook.com/istinyeuniv.edu) [/istinyeunivedu](https://www.instagram.com/istinyeunivedu) [/istinyeunivedu](https://www.youtube.com/istinyeunivedu)

Öğrencimiz Özenç Kayalı tarafından tasarlanmıştır.

Türkiye-İran İlişkileri Üzerine

Doç. Dr. Fahri Erenel

1639 yılında Kasr-ı Şirin antlaşması ile sınırların belirlendiği iki ülke arasında, özellikle Humenyni sonrası dönemde zaman zaman devrim ihracı ,terör vb. konularda ilişkiler gerginleşmiş olsa da ciddi bir sorunla karşılaşılmamıştır.Suriye iç savaşında, Astana sürecine Rusya ile birlikte katkı sağlayan,Barzani'nin Kuzey Irak'ta bağımsızlık refandumuna şiddetle karşı çıkarak Türkiye ile birlikte hareket eden İran bugünlerde sanki arayı açmaya çabalar gibi görünüyor.

ABD yaptırımları nedeniyle çok zor günler geçirmekte olan İran,Cenevre'de devam eden Nükleer Anlaşma görüşmelerinde ABD'ye taviz vererek veya ABD ile işbirliği karşılığında bloke edilen paralarını serbest bıraktırarak giderek kötüleşen ekonomik durumunu birazda olsa rahatlatmak,yönetim üzerinde giderek artan baskıları seçim öncesi hafifletmek isteği ile başta Irak olmak üzere Suriye ve Afganistan'da Türkiye karşıtı politikalara ağırlık veriyor gibi hareket etmektedir.

İki ülke ilişkileri üzerine yapılan analizler iki ülke arasında ciddi bir sorun olmadığı ,anlaşmazlık alanlarının iki ülkenin bölgesel sorunlara bakış açıları ile ilgili olduğunu göstermektedir.İki ülke birbirlerine karşı eylemde bulunan terör örgütlerine karşı hoşgörülü yaklaşmamışlardır. Ancak,İran'ın bu davranış istikrarı ,önce Dışişleri Bakanı Zarif'in Sayın Cumhurbaşkanı'nı hedef alan açıklamaları,ardından İran'ın Bağdat Büyükelçisi'nin diplomatik teamüllerin ve görev alanının dışına çıkarak Türkiye'nin Irak'ın Kuzeyine yönelik oprasyonlarını kınaması ve Türkiye'nin Sincar'da işinin olmadığı belirtmesi resmi ağızlardan Türkiye'ye yönelik söylemler olarak kayıtlara geçmiştir.

Bu durum İran'a veya İran üzerinden transit geçiş ile diğer ülkelere taşımacılık yapan Türk kökenli şöförler üzerinde artan baskı,gereksiz yere bekletme gibi uygulamaların bir devamı gibi görünmektedir.Ermenistan tarafından stratejik ortak olarak ilan edilen İran, Azerbaycan'ın Türkiye'nin yakın desteği ile Dağlık Karabağ hareketinde elde ettiği başarılar sonucu Ermenistan üzerinde ki etkisini kaybetmeye başlamış ve özellikle Güney Azerbaycan'da yaşamını sürdüren Azeriler arasında bu durumun Azarbaycan ile birleşme konusunu tetikleyebileceği endişesine kapılmasına yol açmıştır.Bu kapsamda,Dağlık Karabağ'da sağlanan ateşkes anlaşması ile Nahçıvan üzerinden Ermenistan-İran sınırına paralel bir yolun planlanmış olması,Ermenistan-İran arasındaki bağlantıyı koparacak gibi görünmektedir.Bu yolun açılması ile Türkiye ile Orta Asya Cumhuriyetleri arasında ki bağlantı İran baypass edilerek doğrudan sağlanmış olacaktır.Bu durum ise İran'ı önemli bir gelirden yoksun bırakacaktır.İran'ın

Doğusunda Pakistan sınırına yakın yaşayan Beluciler ile de ciddi sorunları bulunmaktadır.Belucilerin artan eylemleri İran güvenlik güçlerini zorlamaktadır.

Afanistan'dan ABD ve NATO'nun ayrılma kararı vermeleri ve bu kararlarını uygulamaya başlamaları ile oluşacak güç boşluğunu doldurma çabaları,ilk kez devletler düzeyinde,İran ile Rusya arasında yapılan siber güvenlik anlaşması,Çin ile yapılan 25 yıl süreli görünürde enerji odaklı anlaşmalar İran'ın bölgesel güç olma yolunda son girişimleri olarak görülebilir.

İran,nükleer anlaşmanın geleceğine ve seçimlerin sonucuna göre yeni bir yol haritası çizebilecektir.Ancak,ciddi şekilde erozyona uğramış olan mevcut yönetimin seçimlerde tekrar seçilebilmek için yaptığı hamleler de Türkiye düşmanlığı körükleyecek şekilde söylemlerde bulunmasının rastgele olduğunu düşünmemek gerektiği değerlendirilmektedir.Suriye'de İsrail'in ve dolayısı ile Rusya'nın etkisi ile ciddi mevzi kaybeden,Suriye rejimine yaptığı yardımların karşılığını alamayan ve yardımların mali boyutunun yüksekliği nedeniyle kamuoyunda ağır eleştirilere muhatap olan İran Yönetimi,Suriye'de varlığına imkan sağlayacak asgari şartları kabul etmiş görünmektedir.Ancak,İsrail,İranlı milislerin Suriye topraklarından çıkışı için karardır ve bu konuda Rusya ile işbirliği içindedir.Bu durum Rusya'nın da işine gelmektedir.

Suriye'den ayrılması halinde İran topraklarının uzaktan korumasına yardımcı olacak ve aynı zamanda vekil olarak sahada kendisine destek sağlayacak yeni aktörlerin peşine düştüğü görülmektedir.Şii nüfusun sayısal üstünlüğünden Irak'ta hakimiyet kurmak üzere yararlanan İran,Haşdi Şabi adlı kendine bağlı güçleri Irak'ın anayasal gücü olarak konumlandırmayı başarmıştır.İran,Şimdi Haşdi Şabi denilen terör örgütünü PKK terör örgütü ile yakınlaştırarak Türkiye'nin Irak'ın Kuzeyinde etkinliğini kısıtlamak ve daha güneye inişini engellemek istemektedir.Erbil ile Merkezi Hükümet arasında sağlanan Sincar'ın güvenliğinin sağlanmasına yönelik anlaşmanın gereklerini yerine getirmeyen PKK terör örgütü ve Haşdi Şabi unsurlarıdır.Gara operasyonu sırasında Haşdi Şabi'nin Sincar bölgesini nasıl takviye etmeye çalıştığı ve Türkiye karşıtı söylemlerinde PKK terör örgütü ile aynı ağzı kullanmaları rastlantı değildir.Suriye'deki güçleri ile bağlantı noktası olan Sincar mutlaka elde tutulması gereken bir özelliğe sahiptir İran için.Yine Musul'a çok yakın Başika'da bulunan Gedu üssüne İran yanlısı gölge milisler vasıtası ile ve yine İran yapımı 122 mm.roket ile düzenlenen saldırı Musul'a sakın gitmeyi denemeyin tarzında bir uyarı işareti gibi görmek gerekir.

İran,Haşdi Şabi ve PKK terör örgütlerini Irak'ın Kuzeyini ve dolayısı ile Petrolü elinde tutarak ve Türkiye'yi bu bölgeden dışlayarak ve PKK terör örgütünü tekrar

eski gücüne getirerek Türkiye'nin iç güvenliğini eski günlerine götürme çabası içinde olduğu tespitleri giderek önem kazanmaktadır.

Birçok analizlerde İran'ın bu hamlelerinin kendi çıkarlarına ve ABD'nin varlığına yönelik bir hamle olduğu belirtilmiş olsa bile hedefin açık bir şekilde Türkiye olduğu, İran'ın Irak'ta kendisinden başka etkili olacak bir güç istemediği, özellikle yakında gerçekleştirilecek Irak seçimlerinde Şiiilerin ve Sünnilerin oyunu alacak İran yanlısı bir hükümetin kurulmasına yönelik olduğu değerlendirilmektedir.

Türk Kim? ve Türklük Ne?

Prof. Dr. Anıl Çeçen

Ankara Kalesi – 294

Türklük ve Türk kavramları genel olarak birlikte kullanılmaktadır.Türklük bir milletin adı olarak tarih sahnesinde kendisini göstermiş ve bu milletin içinden çıkan kişiler de kendilerini Türk olarak isimlendirmişlerdir.Türklük bir olgu ya da oluşum olarak dünyanın gündemine gelirken,Türkler de bu milletin içinden çıkarak ve bu milletin yaşadığı ülkeler ile devletleri yöneten bir grup insan olarak görülebilir. Ne var ki,Türk toplulukları ile devletlerini yöneten Türkler zaman içerisinde aynı milletin içinden çıktıklarından dolayı ,sosyolojik ve tarihsel olarak benzer özelliklere sahiptirler. Onların zaman içerisinde kazanmış oldukları ortak özellikler,Türk milletini tarih sahnesine çıkartırken aynı zamanda bugünün ulus devletlerine giden yolda,Türklerin de kendi ulus devletlerine sahip olarak tarihin belirlenmesinde önde gelen rollere sahip olacaklarını gösteriyordu .Etniklik olgusu ve her insan toplumunun bulunduğu ve yaşadığı bölgelerden gelen ayrı etnik özelliklerin yarattığı farklı yapılanmalar,beş büyük kıtanın değişik bölgelerinde yaşayan her insan topluluğunda özgün yansımalar yaptığı için bugün beş binden fazla ayrı kültürel topluluk ile birlikte ,iki yüzden fazla da ulus devlet tarih sahnesinde, siyasal ve sosyal serüvenlerine bugün de devam etmektedirler.

Belirli özellikler üzerinden farklı karakterlere sahip bulunan insan toplulukları zaman içerisinde kişilik ve anlam kazanarak geleceğin ulusal toplumlarının oluşumunda etkili roller oynamışlardır.Etnik yapılanmalar tarihsel süreçlere belirginlik kazandırırken,o dönemin gerçeklik dünyasını yansıtıyordu.Ulus olgusu daha sonraki aşamada ortaya çıkan yeni bir yapılanma olarak bugünün gereksinmelerini karşılamaya yöneliyordu. Etnik yapılanmaların geride kaldığı bir süreç içinde,uluslar günümüzde dünden gelen siyasal ve sosyal birikimi bugünün koşullarında yaşatabilecek kurguyu temsil etmektedirler.İnsanların doğdukları ve de yaşadıkları bölgelerin özelliklerini yansıtan etnisiteler, aradan geçen zaman dilimleri boyunca uzun süre birlikte yaşamaktan ileri gelen toplumsallaşmaların ortak ifade edildiği ulusların,yaşam süreçlerine dahil olmalarını sağlamışlardır. İnsan nüfusunun giderek artması üzerine oluşan kalabalıklar yeni yeni toplumlar yaratırken, beraberinde toplumların uluslaşmalarına da katkı getiriyorlardı. Etnik grup kapsamına giren halkın aidiyet bilinci ise,bir süre etnik kimlik kavramı ile karşılanmaya çalışılmıştır ama bir süre sonra ulusların tarih sahnesine çıkışı üzerine artık kimlikler ulusallık çizgisi üzerinden belirlenerek açıklanmaya

başlanmıştır.İnsan toplumlarının sosyal yapılarından etnik grupların doğduğu gibi yavaş yavaş belirginlik kazanan ulusal özellikler de ,önce uluslaşma süreçlerini daha sonraki aşamada da ulus devletlerin tarih sahnesine çıkışlarını hızlandırmıştır.Etnik topluluklar daha geriden gelen ilkel toplumları ifade ederken,ulusal toplumlar ise uluslaşma süreçlerinin tüm birikimlerini bünyelerinde bütünleştirerek tümüyle temsil etmeye çaba göstermektedirler.

Ulusculuk akımları zaman içerisinde dünyadaki ulusları yaratırken ve uluslar da kendilerini toparlayarak yollarına devam ederlerken ,ulusal toplumlar ve ulusçuluk hareketleri birbirine karışarak yeni bir bütünlük oluşumunu hızlandırmışlardır. Bu iki kavram hem birbirlerinin ortaya çıkışlarını desteklemiş hem de geleceğin ulus devletine giden yolda birbirlerini destekleyerek ,yirminci yüzyılın güçlü ulus devletlerinin ortaya çıkmasında birlikte etkin olmuşlardır.Bugünün modern ulus devletleri topluca ele alındıkları zaman ,günümüzün uygarlık düzenini temsil ettikleri açıkça görülmektedir.Uluslar hem toplumlarına hem de devletlerine bir ulusal kimlik kazandırırken ,aynı toplumun içinden çıkan kişilere de ulusun bir parçası olduğunu gösteren ulusal kimliklerini kazandırabilmektedirler.Uluslar tarihsellik yapılanması ile kendi toplumlarının içinden gelen bir yenilenme ve süreklilik eğilimi içinde oluşmaktadır. Bugünün dünyasında modernizmin simgesi olan ulus devletlerin oluşumunda da uluslar önde gelen etkiler yaratarak yönlendirme yapmaktadırlar.

Türkiye Cumhuriyeti tarihten gelen bir ulus devlet olarak tarihin çeşitli dönemlerinde gündeme gelmiş olan Türkçülük akımlarının ortaya çıkardığı siyasal ve sosyal birikimin günümüzdeki kalıcı yansımasıdır.Dünyanın tam ortasında varlığını sürdüren bir devlet modeli olarak Türkiye Cumhuriyeti yaşadıkça geçmişten gelerek geleceğe yönelen Türkler,tarih sahnesinin temel aktörleri olmaya devam edeceklerdir.Milattan önceki eski çağlarda Çin devletinin komşusu olan bölgelerde ilk olarak tarih sahnesine çıkmış olan Türk toplulukları,zaman içerisinde devletleşerek o dönemin büyük Çin devletine sınır komşusu olmuş ve halen uzaydan görülebilen büyük Çin Seddi ile yüz yüze gelince ,geri dönerek dünyanın doğu bölgelerinden göçler yolu ile batı bölgelerine ve merkezi coğrafyaya yayılmışlardır. Bu nedenle ,Türkler birbirine yapışık bir ana kara görünümündeki üç büyük kıta olan, Asya, Afrika ve Avrupa kıtalarında yayılarak geriye dönük on bin yıllık yaşam sürecinin her dönemin de devletler kurarak,Türklüğün ve Türk kimliğinin bugüne dönük hem koruyucusu hem de taşıyıcısı olmuşlardır.Yirminci yüzyılın başlarında Anadolu yarımadası gibi bir merkezi ülkede açık kimliği ile bir Türk devleti kurulurken, devletin kurucu önderi ve ona bağlı olarak hareket eden bilim kurullarının araştırmaları ile , hem insanlık tarihi hem de Türk tarihi üzerinde önemli araştırmalar yapılmıştır.Bu

aşamada Türk Tarih Kurumu ile Türk Dil Kurumu oluşturularak ,kurulmakta olan modern Türk devleti bilimsel temeller üzerine oturtulmaya çalışılmıştır.

Modern Türk devletinin kurucu önderi Atatürk, Türklerin tarihsel süreç içindeki yerlerini araştırırken ,Milattan önce on binli yıllara kadar giderek iz sürmüş ve bugünün çağdaş Türk devleti ile Türk topluluklarının nerelerden geldiğini belirlemeye çaba göstermiştir.Bugünkü Türk dünyasının geçmişi aranırken, Asya-Avrupa ve Afrika üçgenindeki Türk devletleri teker teker incelenmiş, bunların kökeninde var olan Mezopotamya dönemi ile bu dönem öncesindeki Hun, Avar,Göktürk ve Uygur dönemleri ele alınarak tartışılmış ve Mezopotamya öncesi dönemde, Büyük Okyanus'ta var olan iki yüz bin yıllık Mu kıtası ilgili uzmanlara araştırma yaptırılarak, tarihin ilk dönemleri ile Türk toplulukları arasındaki bağlantılar belirlenmeye çalışılmıştır.Temelde bir Asya uygarlığı olan Türklerin Sümerler ile etnik bağlantılara sahip oldukları ve Sümerlerin de Mu kıtasının batışı üzerine,Asya kıtasına çıkan Uygurlar ile akraba oldukları tespit edilmiştir. Daha sonraki dönemlerde üç kıta üzerinde tarih sahnesine çıkmış olan Türk devletlerinin,hemen hemen hepsinin birbirleri ile sosyal ve siyasal bağlantılar içinde buldukları araştırmalar sonucunda tespit edilmiştir.Birinci dünya savaşı sonrasında imparatorluklar sona ererken ,yeni bir ulus devletin temelleri sağlam zemine atılmaya çalışılmış ve bugünkü çağdaş Türkiye Cumhuriyeti böylesine özenli ve titiz çalışmaların sonucunda dünya sahnesindeki kalıcı yerini alabilmiştir.Tarih araştırmalarına göre Türklerin geldiği bölge Mu kıtasıdır ve Mezopotamya bölgesi de Sümerler aracılığı ile Türklerin dünya sahnesine çıktığı ülke olarak öne çıkmaktadır.

Türklerin Orta Asya bölgesi ile bağlantıları araştırılınca,tarih kitaplarında Ergenekon gibi çeşitli efsaneler ,mitolojik olaylar ve senaryolar öne çıkmaktadır. Konuyu bu noktadan ele alarak Türklerin yüzden fazla devlet kurduğu Türk dünyasının fazlasıyla malzemeye boğulduğu ve esas kaynaklar olan Rus ve Çin arşivleri incelemelere açılmadığı için daha tam olarak birbirini tamamlayan kaynak ve çıkış bağlantıları yeterli biçimde bütünleştirilememiştir. Hun, Avar,Göktürk,Uygur,Hazar gibi büyük Türk İmparatorluklarının incelenmesi sonrasında ortaya çıkan bilimsel malzemelerin tam anlamıyla incelemelere açılması ve bunların üzerinde tarih ve siyaset bilimleri açısından tamamlayıcı açıklama ve değerlendirmelerin yapılmasıyla , Türk kimdir? ve Türklük nedir? gibi asıl soruların bilimsel yanıtlarının verilebileceği anlaşılmaktadır.Tarih öncesi dönemler,Proto-Türkler, Türklerin kurmuş oldukları devletler ve imparatorluklar ve diğer devletlerin izlediği çizgiler birbirine bağlı bir biçimde incelendiği aşamada, ancak netleşmiş ve kesinleşmiş bir Türk tarihinden söz edilebilmektedir.İlk çağ dönemindeki Proto-Türkler ile bugünün çağdaş

dünyasının Türklerini birlikte ele alarak incelemek ,son derece zor bir bilimsel çalışma olarak geleceğin genç Türk bilim adamları ve araştırmacılarını beklemektedir.Türk kimliği ve Türklük olgusu ancak bu aşamadan sonra belirginlik kazanabilecektir.

Türk devletleri genel olarak kurucusu olan devlet adamının adı ile bütünleştiği için Türklerin kurmuş olduğu devletlerde millet adı geçmez ama Mete,Timur,Cengiz,Selçuk,Osman gibi kurucu imparatorların adı Türk kökenli halkların devletlerinin resmi kimliği olarak benimsenmiştir. Aslında Atatürk'de bir ulusal kurtuluş savaşı sonrasında kurmuş olduğu devletin kurucu başkanı olarak Kemali İmparatorluğu adı altında yeni bir devlet kurabilirdi. Ne var ki yirminci yüzyılın bilimsel bilgi birikiminin çağdaş cumhuriyetçi bir çizgide ulus devlet anlayışına dayandığı için, Atatürk'te kendi döneminin devlet adamı olarak hareket etmiş, Türklerin tarihinde ilk olarak kendi adına değil ama Türk ulusu adına bir ulus devlet kurmuştur. Böylece modern Türk devleti Kemali adı ile değil Türk kimliği ile kurularak ,çağdaş uluslar ailesinin önde gelen bir üyesi olmuştur.Türk devletlerinde eskiden bu yana var olan kurucu önderin ismi ile devlet kimliğinin bütünleştirilmesi geleneği ilk kez modern Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşu ile aşılrken,uygarlık tarihinin önde gelen büyük ulusu olarak Türkler bir kez daha olumlu adım atarak çağdaş uygarlığın verileri ile Türk ulusunu ve dünyasını buluşturmuştur.Soğuk savaş döneminde Rus ve Çin kaynakları kapalı tutulduğundan gerçeklere ulaşma konusunda genç araştırmacılar,Çin ve Rusya gibi emperyalist devletlerin baskılarını aşarak sonuca ulaşamamıştır Sovyetler Birliğinin dağılması ile başlayan küreselleşme döneminde açık toplum ilkesi öne geçince ,Türk araştırmacılar Pekin ve Moskova yollarını arşınlamaya başlamışlardır. Ruslar ve Çinliler ile iç içe geçmiş bir tarihin üçüncü Asya ulusu olan Türkler'in, gerçek kimliklerini ve tarihsel varlıklarını ortaya çıkarabilme doğrultusunda geçmişten gelen bilimsel kaynakları değerlendirerek , Türk kimliğinin ve de Türklük olgusunun bütün yönleriyle açıklık kazanması doğrultusunda geleceğe dönük yeni bir açılımı bugünün koşullarında tamamlamaları gerekmektedir.

Çağdaş Türklük araştırmaları yeni dönemin koşullarında hızla gelişirken,üç kıtadaki Türklük olgusunu tamamlayıcı bir biçimde Amerikan Kızılderililerinin Türklüğü ya da Aztek ve Maya gibi eski uygarlıkların Türklük bağlantıları, dördüncü kıta olan Amerikan topraklarında ki Türk varlığı öne çıkarılarak tartışılmaktadır.Avrupa'nın orta bölgelerindeki taş devrinden kalma Türk izlerinin belirlenmesi sırasında İran gibi bir ülke ile Turan bağlantılarının ağırlık kazandığı Asya kıtasına dönülerek, eski ve yeni çalışmalar arasında jeopolitik bağlantılar kurulmaya çalışılmaktadır.Türk halkları ya da Türk asıllı topluluklar

konusu tarihin önde gelen sorunlarından birisi olmasına rağmen ,aynı zamanda dünya coğrafyasının da öncelikli önem taşıyan konuları arasında yer almıştır. Türklük olgusu ele alınırken millet kavramı ulus ve halk kavramları ile birlikte incelenerek bütünsellik içinde bir Türk kimliği ortaya konmaya çalışılmış ama bilimsel çalışma alanının çok geniş olması yüzünden tarih ve coğrafya bilgilerinin tam olarak bilimsel bir tasnife kavuşturulması mümkün olamamıştır.

Hun imparatorluğu döneminde gevşek bir düzen içinde kavimler birliği olarak hareket eden Türk devleti ,daha sonraki aşamada devletin başına Mete Han'ın geçişiyle merkezi bir güç haline dönüşerek Türk varlığının geleceğinin korunmasına öncelik verilmiştir.İnsanlık tarihinin son beş bin yılında imparatorluklarla bugünlere gelen Türklük olgusu , kozmopolit ve heterojen toplum yapıları yüzünden birlik ve bütünleşme açılarından fazlasıyla zorlanarak dağılma tehditleri ile boğuşmak zorunda kalmıştır. Bu tür bir tarihsel süreç içinde Türklerin birliği ve birliktelikleri hemen sağlanamamış ve kozmopolit toplum yapısı bu koşullarda denetim altına alınmaya çalışılmıştır.Türk tarihine bir imparatorluk oluşturarak katkı sağlayan Köktürkler, bir anlamda bugünkü Türk devletinin de tarihten gelen isim babaları olmuşlardır. Avar imparatorluğuna bağlı olan topluluklar içinde yer alan Köktürkler daha sonraki dönemde ayrılarak ve güçlenerek yeni bir imparatorluk yapılanması ile tarihteki yerlerini almışlardır.Türklüğün tarihsel olarak oluşumunda Köktürklerin bir devlet olarak etkileri olumlu destek sağlamıştır. Ural-Altay bölgelerinde bir araya gelen beş yüz aile aracılığı ile oluşturulan Köktürk imparatorluğu, bugüne kadar kurulmuş olan Türk devletlerinin çıkış noktası ve Türk kimliğinin dayanak noktası olarak önem kazanmıştır.Köktürk devleti Türklüğün devletleşmesi açısından önemli bir dönemeç yaratmıştır. Orta Asya bölgesinin Türklüğün ana vatanı haline gelmesi bir anlamda Köktürk imparatorluğunun eseri olmuştur. Bu nedenle Türk tarihi Köktürk devleti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında yaşanan dönem olarak açıklanabilir.

Bugünkü Türk devletinin adı olan Türklük,Köktürk devletinin bu kimliği benimsemesi ile başlayan bir sürecin sonucudur.Türk tarihinin temel kaynaklarından birisi olan Orhun Kitabelerinde Köktürk devletini kuranlar "TÜRÜK " olarak adlandırılmaktadır.Türk asıllı bir Hazar boyu olan Macaristan'da ise Türklere TÖRÖK adı verilmektedir. Hazar devleti döneminde ise Türklere TURUK ya da TURK adı verilmekteydi .Kök-Türk adı ise kitabelerde Kültigin ve Bilge Kagan ile ilgili bölümlerde geçmektedir.Kök-Türk adı kitabenin bazı yerlerinde "idi oksızlık" kavramı ile birlikte kullanılmakta ve bağımsızlığını kazanmış anlamına gelmektedir. Siyasi anlamda hiçbir yere bağlı olmayan,bağımsız bir siyasal otoritenin devletleşmesi olgusu burada anlatılmaya

çalışılmaktadır.İki kavramın birlikte kullanımı Köktürk devletinin devlet organizasyonu ve bağımsız siyasal organizasyon ile tamamlanarak öne çıkmasını anlatmaya çalışılmaktadır. Bu çerçevede Köktürk kavramı bir boy ya da kavim adı olmaktan çıkarak ,siyasal bir organizasyon olan devletin adı olarak geçerlilik kazanmaktadır.Nitekim Köktürk devleti daha sonraki aşamada kendi hegemonyasını kurduğu alan ile kendi egemenliği altına aldığı tüm boy ve sosyal toplulukları gene kendi çatısı altında birleştirerek ,devletin birliği ve bütünlüğü ilkesini uygulama alanına getirmiştir.Orhun Kitabelerinde devleti kuran esas kitlenin Türkler olduğu ,” Türk Bilge Kagan”ının Tanrı”dan kut aldığı ve kutsanmış topluluğun temsilcisi olarak Gök-tengri tarafından tüm aile ve hanedan üyelerine verilen kutsama yetkisinin devletin başlangıç noktası olduğu belirtilmiştir.Türk töresinde devlet kuran Türk hanedanı üyelerinin hepsine eşit ölçülerde tanınmış olan siyasal güç ve yetkilerin , kavimlerin birleştirildiği devletin çatısı altında tek ve bütün bir otoriteye dönüştürülerek devletin özü çizgisinde Türklüğün devamlılığı sağlanmıştır.Köktürk devletinin kuruluşu ile birlikte Türk adı devleti kuran kabile ile birlikte bu devlete bağlı tüm unsurları tanımlayan ve birleştiren siyasal bir projenin adı olmuştur.Bu nedenle ,Köktürk adı tüm Turan bölgesinde yaşayan Türk boyları ve kavimlerini kapsayacak bir devlet modeli olarak kullanılmaktadır .

Türklüğün tarihsel gelişim süreci devlet kuruculuğu ile paralel gelişmiştir . Türk soyundan gelme ve kutlu olmak gibi bir özellik , bu yönde bir makam tarafından kutsanarak hakan üzerindeki karizmatik iktidar gücünü teslim ediyordu.Türk hakanlarının yaşam boyu iktidarda kalmaları mümkün değildi çünkü Tanrı kut verdiği gibi hatalı ve yanlış durumlarda verdiği kutu geri alarak hakanın görevden alınmasını sağlayabilirdi. Bu çizgide yaşam boyu hakanlık Türk devletlerinde yasaktı Böylece devlet yönetiminde yozlaşma ya da gerilemenin önü kesiliyordu.Devleti kuran toplumsal unsurların siyasal birimi olan budun ,soyların ve kavimlerin birliği ile ortaya çıkan siyasal birliğin adı olarak devreye giriyordu. Türkistan ,Türkiye ya da Turan bölgelerinde birlikte yaşayan Türk asıllı toplulukları tıpkı benzer bir biçimde Amerika Birleşik Devletlerinde olduğu gibi , tek bir pota içinde eritilmesi düşünülerek Türklük olgusu yaratılmıştır.Ortak bir bölgede yaşam ve kader birliği, birlikte yaşama isteği ve gelecekte toplumsal bütünlük içinde var olma iradesinin kurumsal bir yapılanmaya doğru kavuşturulması ile Türklük bir siyasal ve toplumsal oluşum sürecinde dünya haritası üzerindeki yerini almıştır.Türk topluluklarının Türk devletlerine dönüşme sürecinde ana merkez olarak görev yapan Kök-Türk devleti , bugüne kadar devam edip gelen Türk devlet yapılanmasının ortaya çıktığı aşamadır. Budunların birleşmesinden meydana gelen Kök-Türk devleti boy, kavim ve budun birliklerine dayanıyordu ama kan birliği tam olarak aranmıyordu, ya da kan ve ırk birliği

hiçbir zaman dayatılmıyordu.Akraba boyların birleşmesiyle oluşan budunlar birliği farklı kan ve etnik gruplardan gelenleri dışlamamış aksine ,hakanın aracılığı ile bu gibi grupların da budunlar birliğinden oluşan toplumsal bütünlük içinde ,bir anlamda çok kültürlü yapılanmayı kabul ederek birlikte yaşam arayışlarına girmişlerdir.Tarihi kitabelerde Kazak,Kırgız,Karluk,Türgiş,Uygur ve benzeri budunlardan ayrı ayrı söz edilmiştir. Kök-Türk devletinin kuruluşu ile Türk adı geleceğe yönelik bir çizgide ölümsüzleştirilmiştir.Kök-Türk devleti ile Türk kimliği öne çıkmış ve Türk devletlerinin bugüne kadar ayakta kalması sayesinde de,Türklük yapılanması zaman içinde bir olgu haline gelerek ,geleceğin dünyasında Türklerin gene önde gelen bir yere sahip olmasını sağlamıştır. Yenisey kitabelerinde rastlanan Oğuz Türkleri, Kök-Türk devletinin kuzey bölgelerine yerleşerek Türklüğün bir araya gelmesi ve bütünleşmesi için çaba göstermişlerdir.

Eski Türkler de toplumsal örgütlenme,hep bir bölgede birlikte yaşayan toplulukların düşmana ve dışarıdan gelenlere, saldırı ya da işgal hareketlerine kalkışanlara karşı , kendi güvenliklerini sağlamak amacıyla dayanışma ve işbirliği içine girdikleri ve ortak düşmana karşı birlikte mücadele ettikleri,Yirminci yüzyılın başlarında Türkiye'deki Kuvayı Milliye hareketi ile görülmüştür. Türklerin ulusal birliğini sağlama yolunda Kök-Türk devleti yetersiz kalarak devre dışı kaldığı aşamada,Uygurlar doğu Türkistan'da örgütlenerek Türk kimliği ve varlığının korunabilmesi doğrultusunda bugüne kadar süren bir ulusal mücadele yürütmüşlerdir . Türk devletlerinde , devlete düşen ilk işin yoksul halk tabanı içinde yaşam mücadelesi veren budunlara sahip çıkarak,devleti ülkesi ve milletiyle bir bütün haline getirmek olmuştur. Kavimler ve boylar birleşerek ortak yaşama doğru yöneldikçe Türk devletleri ve boyları çağdaş medeniyet yolunda uygarlaşmaya başlamışlardır. Bir aile soy ya da kavim adı olarak ilk kez öne çıkan Türk kavramı , zamanla büyük bir milletin adı haline gelmiştir. Türk devletleri budunlar birliği olarak tarih sahnesine çıktıkça,Türk kimliği ve varlığı güçlenerek bugüne kadar yoluna devam etmiştir .Türklerde hiçbir zaman ırkçılık ya da etnik ayrımcılık uygulamalarına izin verilmemiş, bunun tamamen aksine uygarlık yolunda ilerlerken toplumu bir araya getiren asabiyet bağı olarak Türkçülük,daha da yaygınlık kazanarak etkinlik alanını genişletmiştir. Boylar ve kavimler birleşirken Türkleşmişler ve aynı zamanda Türkleşirken de uygarlaşmışlardır.

Bugünün koşullarında Turan,Türkistan ve Türkiye coğrafyalarında Türk toplulukları daha özgür ve uygar bir yaşam mücadelesi vererek geleceğin barış ortamı için çaba göstermektedirler.Yüzyıllar önce kazanılmış olan Türklük duygusunun yeni dönemlerde de devam etmesiyle birlikte , Atatürk'ün isabetli

bir biçimde dile getirdiği ,sonsuz kadar Türklüğün ve Türk devletlerinin yaşaması sorunu aşılmaktadır.Türklük olgusu Türk kimliğinin ardından devletleşince,Türklük siyasal bir yapılanma kazanarak ,Türk kimliğinin geleceğe dönük bir kurumsallaşma içinde varlığını koruyarak sürdürmesi sağlanabilecektir.

Türkçülük bir siyasal akım olarak, Yeni Osmanlılar Cemiyetinin ortaya çıkarak Osmanlı devletini bir ulus devlete dönüştürme mücadelesine girdiği aşamada gün yüzüne çıkmıştır. Fransız devrimi sonrası Avrupa devletlerinde uluslaşma ve ulusçuluk akımları başlayınca, Osmanlı imparatorluğunda bu doğrultuda Yeni Osmanlılar Cemiyeti kurularak bir Osmanlı ulusu yaratma çabalarına girişilmiştir. Ne var ki uzun zaman diliminde bir Osmanlı ulusu yaratılamayınca bu sefer Türkistan ve Türkiye hattında güçlü bir tabana sahip bulunan Türkler ve Türkçülük öncelik kazanarak öne geçmişlerdir. On sekizinci yüzyılın ortalarında başlayan bu hareketler Osmanlı devletini sarsarken, Osmanlı ahalisinin de Türkistan ve Turan coğrafyaları üzerinden geçmişten gelen Türk kökenlerine doğru bir geri adım atmaya başladıkları görülmüştür.Türkiye’de ilk Türkçüler Tanzimat dönemi edebiyatçıları olmuşlardır.Tanzimat döneminin getirdiği özgürlük ortamında Osmanlı aydınlarının gelecek arayışı içine girmeleriyle birlikte, ulusalcılık başlamış ve eli kalem tutanlar Osmanlı yerine Türk ulusu yapılanmasını o dönemin gerçek koşulları çerçevesinde yazarak ve konuşarak, bu doğrultuda bir kamuoyu oluşturmaya çalışmışlardır.Dil bilen Tanzimat edebiyatçıları ulusçuluk akımını örgütlemeye çaba gösterirlerken,Osmanlı Devletinin son yıllarında geleceğin ulus devleti olarak gündeme gelecek Türkiye Cumhuriyetinin müstakbel kurucuları olarak Türkçüler ile Cumhuriyetçi kadrolar aynı dönemde ve birlikte yetişiyordu. Kurulacak ulus devlet hem bir Türk devleti hem de bir cumhuriyet rejimi olarak düşünüldüğü için geleceğin yapılanma sürecinde Türkçüler ve Cumhuriyetçiler birlikte mücadele ederek , Kuvayı Milliye örgütü çatısı altında bugünkü Türkiye Cumhuriyeti ulus devletinin kurucuları olarak tarih sahnesindeki yerlerini alıyorlardı .

Tanzimat dönemine gelmeden önce Türklerin Asya tarihi ,Orhun Abideleri ile birlikte , Türk asıllı bilim adamlarının el yazısı olarak hazırlamış oldukları Kaşgarlı Mahmut’un Divan-ı Lügati Türk isimli büyük sözlüğü ile gene bir Türk asıllı yazar olan Ali Şir Nevai’nin hazırlamış olduğu Muhakematül Lügateyn isimli Türk tarihi ile ilgili eserler,Türkçülük akımının kütüphane kanadından gelen kaynaklar olarak Osmanlı döneminde değerlendiriliyordu.Tanzimat yıllarında yenilikçilik arayışları ile gündeme gelen Türkçülük hareketleri daha sonraki yıllarda devreye giren Meşrutiyet dönemlerinde gelişmeler göstermiştir. Paris ve Londra gibi batı ülkelerinin önde gelen üniversite ve başkentlerinde devreye giren Jön Türk

hareketleri de, Türkçülük arayışlarının yeni bir çizgiye yönelmesinde etkili olmuşlardır. İkinci Meşrutiyet dönemine kadar Türkçülük akımları çeşitli yazar ve bilim adamlarının eserlerinde dağınık ve karışık bir yapılanma içinde görünüyordular. İkinci Meşrutiyetin ilanı ile içine girilen özgürlük ortamında, Türkçü yazar ve bilim adamları bir araya gelerek Türkçülük akımı üzerinde daha geniş görüşmeler yapabiliyorlardı. Osmanlı İmparatorluğu dağılırken her alt kimlikli topluluk kendi bağımsızlığı için mücadeleye kalkışırken, Osmanlı devletinde en son ulusçu hareket olarak Türkçülük geriden geliyordu. Türkler, Türk asıllı ve Türkçü düşüncelere sahip bulunan Osmanlı İmparatorluğunun ana unsuru ve devletin temel direği olarak görüldükleri için Osmanlı dağılana kadar imparatorluktan yana bir tavır içinde olmuşlardır.

Misak-ı Milli mücadelesi verilirken Türkçüler ilan edilen ulusal topraklardan vazgeçmemişler ve imparatorluk sonrasında da yeni ulus devletin sınırlarını oluşturan Misak-ı Milli sınırları içinde yeni Türk devletinin kurulabilmesi için yeni Türkçü yaklaşımlar geliştirilmiştir. Abdülhamit'in İmparatorluğun dağılmasını önlemek amacıyla uyguladığı İslamcı politikalarına karşı Türkçüler, Türklük bilinci içinde Türk Birliğini savunarak yeni kurulacak devletin de bir Türk devleti olarak doğması ve geçmişten gelen Türk bölgelerinin de bu devlete bağlanması hedefi doğrultusunda mücadele ediyorlardı.

İkinci meşrutiyet döneminin özgürlük ortamında, devlet ve Türk topluluklarının geleceği için en tutarlı yaklaşımları Türkçülük hareketleri geliştirmiştir. Böylece yüzyıllarca imparatorluk rejimlerinde Türkçü çizgilerden uzaklaşmış olan Türk asıllı Osmanlı ahalisi imparatorluğun ve milletin geleceğini kucaklamaya hazırlanıyordu. Özgürlük ortamında dünyanın ve ülkenin geleceğini tartışma şansını elde eden Türkçüler, emperyalistlerden hızlı hareket ederek, daha sonraki aşamalarda gündeme gelebilecek yeni Türk devletinin yapılanması doğrultusunda çalışmalar yapıyorlardı. Dergi ve gazetelerde Türkçülük akımının temsilcisi olarak öne çıkan fikir adamlarının geleceği yazmaya başlamalarıyla birlikte Türkçülük akımı biçimlenmeye başlamış ve eski Osmanlı ahalisi hızla Türklük bilincini kazanarak Türk milletinin yeniden yaratılması doğrultusunda imparatorluk coğrafyası içinde kesin ve kararlı bir yönlendirme içine giriyorlardı. Önce edebiyat daha sonra tarih yazılarıyla öne çıkarılan Türkçülük akımı için içine bilim adamlarının da girmesiyle birlikte bilimsel bir temel üzerine oturtularak geleceğin siyaseti Cumhuriyetçi ve Türkçü kadrolar tarafından biçimlendirilmiştir. Siyasal bir kişilik üzerinden önem kazanmadan yola çıkan Türkçüler siyasal kimliklerini, imparatorluk sınırı içinde yaşamakta olan etnik ve dinsel toplulukların ayrılarak ülkeyi bölme maceralarına kalkışmaları üzerine kazanmaya başlamışlardır. Alt kimlikli grupların kendi küçük devletçiklerini kurma

hayallerine karşı çıkararak, ülkenin birliği ve bütünlüğünü her türlü bölücülüğe karşı savunmaya başlayan Türkçülük akımı , ülkenin geleceği için geçmişini irdelemeye başladığı noktada tarihteki Türk devletleri üzerinden toplu bir değerlendirmeye girdiği zaman, tarih öncesi dönemden gelen Proto-Türkler, Türk imparatorlukları ve üç kıtaya dağılmış olan Türk toplulukları gerçekliği ile karşı karşıya kalınca, açıktan Türkçülük yapmaya başlamıştır. İlk çağlardan bu yana sağlam bir temel üzerine oturan Türk tarihi Türkçülük akımının ana kaynağı ve dayanağı olmuş, bugünkü Türkçülük birikiminin kendini yenileyen devletleşmelere zemin hazırlamasıyla birlikte Türkçülük akımı hızla hayata geçirilerek Türkiye ve Türk dünyasının yeniden yapılanmasında tarihi ve sosyolojik gerçekler üzerinden yeni siyasal yapılanmalara gidilebilmiştir . Modern Türk dünyası ve Türkiye Cumhuriyeti böylesine bir birikimin uygulama alanına aktarılmasıyla birlikte Türklük olgusu en üst düzeyde savunulabilmiştir.

Osmanlı devletinin son yıllarında etkinlik kazanan ve ülkeyi yönlendirmeye başlayan Türkçülük akımı ,Tanzimat ve Meşrutiyet dönemlerinde kazanılmış olan siyasal içeriğe tam anlamıyla sahip çıkararak ve Türk ulusal devriminin önderi Atatürk'ün arkasında durarak ,içeriden ve dışarıdan gelen her türlü deney ve birikimlerin verileri doğrultusunda modern bir Türk devleti kurulabilmesi için Atatürk'ün önderliğinde çaba gösterilmiştir. Ümmetten millete geçiş amacıyla ulusal bir devrim yapılarak çağdaş anlamda Türk devleti yaratılabilmesinin önü açılmıştır. Türkçülük akımının zamanla Türk milliyetçiliğine dönüşmesi ile birlikte,ulusal devrimin her açıdan cumhuriyet devrimlerine açık bir yöne girmesine zemin hazırlamıştır.Birinci Dünya Savaşı sırasında Rusya'da örgütlenen Türkçülük hareketi de , Rusya'da yaşayan Türk asıllı aydınların Ak ülke adı verilen Anadolu yarımadasına göçünü gündeme getiriyordu.İmparatorluklardan ulus devletlere dönüş döneminde , çok uluslu devlet yapılanmaları içindeki alt kimlikli toplulukların kendini tanıma çizgisinde bir kendine dönüşe doğru yönelmesiyle birlikte Osmanlı Türkleri de kendi gerçeklerine yönelmek şansını elde etmişlerdir.Yedi yüzyıl boyunca dünyanın merkezi devleti olarak üç kıtada at koşturarak güvenlik sağlamaya çalışan Osmanlı Türkleri, devletin bittiği aşamada kendi gerçeklerine dönerek kim ve ne oldukları gibi sorulara yanıt aramaya başladıkları ve daha sonrada bu konudaki bilgi birikimini sistemli bir biçimde dile getiren Türkçülük akımı içinde yer alarak ,çağdaş Türk Devleti'nin insan unsuru gibi hareket etmişlerdir.Böylece bir yandan Türk Devleti kurulurken,diğer yandan da eski Osmanlı ahalisinin Türk milletinin eşit vatandaşları olarak Türkleşmeleri sağlanmıştır.Osmanlı modelini karakterize eden alt kimlikçi,cemaatçi ve ümmetçi yaklaşımlar yerine Türk'e dönme çizgisinde Türkçülük ve milliyetçilik akımları birlikte örgütlenerek,kısa bir zaman dilimi içinde Türkiye Cumhuriyeti ulus devleti oluşumu tamamlanabilmiştir.Her zaman Osmanlı Devletine sadık bir topluluk

olarak kalan Türkler,büyük devletin güvenliği için alt kimliklerin bastırılmasıyla ve bölgesel güvenlik sorunları ile uğraşırken, kendi özgürlüklerini ve kişiliklerini yitirerek ,dünya ticaretinin bekçiliğine mahkum bırakılmışlardır .

Türkçülük akımı İttihat ve Terakki döneminde yaygınlık kazanarak zamanla Osmanlı bölgesinde egemen olan düşünce akımı konumuna geliyordu.Balkan savaşı sonrasında Panislamizm ile batı emperyalizmi karşıtı antiemperyalizmin yolları ayrılıyordu. Türkçülük akımı Anadolu yarımadasında etkili olmaya başlayınca ,ulusal kurtuluş hareketi bu süreçte Türkçü bir kimlik kazanarak , yeni Türk devletinin kuruluşunu gerçekleştiriyordu.İdeali olmayan ve üyelerine bir gelecek vaad etmeyen ulusların yaşaması mümkün olamayacağından ,genç Türk devletinin kurucuları Misak-ı Milli Antlaşmasını ilan ederek,Türk Devleti ve milletini gelecekte var edecek yeni devletin hem sınırlarını hem de programını ilan ediyorlardı.Panslavizm akımının gelişmesine, Panislamizm akımı yeterli bir karşı koyuş başaramayınca ,Macaristan merkezli PanTuranizm ve PanTürkizm akımları Hazar devleti kökenli Türk ve Macar boyları tarafından geliştirilerek gündeme getiriliyordu. Böylece Türklüğün yeniden dünya konjonktüründe yerini almasında Hazar Türklerinin torunu olan Macarlar, üzerlerine düşen tarihi misyonu koruyarak Türklük olgusunu savaş alanındaki çekişmenin içine çekiyorlardı.İmparatorlukları çökerten Birinci Dünya Savaşı ulus devletlerin önünü açarken, Türk uluslaşmasını da bir cihan savaşı sınavından sonra özgür bırakıyordu. Pan-Türkizm böylece siyasal alana yeni bir alternatif olarak girerken,Pan-Siyonizm,Pan-Slavizm ve Pan-Germenizm gibi bölgesel hegemonya arayışlarının önü kesiliyordu. Pan-Turanizm üzerinden bölgeye getirilen Pan-Türkizm akımı Osmanlı,Türkistan ve Rusya Türklerinin gelecekte tıpkı Çin ve Rusya halklarının yaşadığı gibi birlikte ve kardeşçe bir ortak yaşam düzeni içine girmelerini sağlayarak dünya barışına yardımcı olacaktır.

Türk kimliğinin belirlenmesi ile başlayan Türkçülük akımı,Türklüğün varlığını ortaya koyduktan sonra ,yeni gelinen aşamada dünya barışı için Türk boylarının buldukları yerlerde bir araya gelmeleri ,yani bir büyük Türk devletini dünyanın yeni dengelerini oluşturmak üzere “Birleşmiş Türk Devletleri Birliği “ adı altında oluşturmalarının artık zamanı gelmiştir .

Doçentlik Dosyası*

Prof. Dr. Şafak Ural

Doçentlik konusu gündeme geldiğinde öncelikle “doçentlik” kavramının bir tanımı yapılmalı ve bu ünvanın kazanılmasına ilişkin düzenlemeler de bu tanım dikkate alınarak gerçekleştirilmelidir. Doçentliğin akademik bir ünvan olduğu, idari bir ünvan olmadığı, verilecek tanıma ve yapılacak düzenlemeye net bir şekilde yansıtılmalıdır.

Bu anlayış şüphesiz herkes tarafından kolayca kabul edilebilir; fakat fiiliyatta durumun böyle olmadığını da söylemek yerinde olacaktır. Akademik ilerleme, akademik ünvanlara sahip olmak değildir; akademik ünvanlar aslında akademik başarıların bir göstergesi olmalıdır. Bunun için de, “doçent” olmanın ne olduğu sorgulanmalı; verilecek tanım, yapılacak düzenlemelere gerekçeli olarak yol gösterebilmelidir.

Doçentliğin akademik özelliklerini ortaya koyabilmek için sanırım önce doktora çalışmasının ne olduğunu sorgulamak yerinde olacaktır.

Doktora çalışması, öncelikle bir ‘araç’ın kullanılmasının öğrenilmesidir. Doktora hocası, öğrencisi ile birlikte önce bir sorun belirler; ve sorunla ilgili kaynak taraması yapılır. Böylece araştırma alanı sınırlanmış, yani bir anlamda sondaj bölgesi belirlenmiş olur. Doktora çalışmasındaki temel hedef, sondaj yapmayı, yani bir sorunu derinlemesine incelemeyi öğrenmektir. Bu sürece elbette kullanılacak araçların tanınması ve onları kullanma becerisinin kazanılması da dahildir.

Seçilen sorun veya konuyu derinliğine inceleyebilmek (sondaj yapmayı) öğrenmek, bir yöntem edinmek demektir. Bu yöntem öncelikle ve özellikle sorunun tanımını, analizini ve sentezini yapabilme becerisini de içermek durumundadır. Bu süreç aynı zamanda kaynakların (eldeki malzemenin) yerli yerinde kullanılmasını ve verimli olarak değerlendirilmesinin öğrenilmesi anlamına gelir.

Doçentlik aşaması, kişinin bir sorunla ilgili olarak kendi görüşünü, öğretisini (-bir ‘doktrin’-) ortaya koyma sürecidir. Bu da doktora sırasında elde edilmiş olan becerilerin kullanılmasıyla sağlanabilir. Dolayısıyla doçentlik, idari açıdan bir üst basmağa geçmek değildir; belirli ilkeler çerçevesinde kazanılmış bir becerinin uygulanmasıdır.

Bilindiği gibi “doçentlik” ve “doktora” aynı Latince kökten (docere) gelen ve “öğretmek” anlamı taşıyan kavramlardır. Dolayısıyla da “öğretmen” anlamında ve bir meslek adı olarak da kullanılabilir1. Nitekim (Almanca'da) müzelerde konuyla ilgili bilgi sahibi olarak rehberlik yapan kişilere de “docent” denilmektedir. Buna karşılık aynı Latince kelime, örneğin “Marksist öğreti” anlamında yani “Marksist ideoloji/doktrin” şeklinde de karşımıza çıkabilmektedir. İlginçtir, aslında idari özellik taşıyan bir kavram tam tersine akademik bir unvan olarak da anlaşılabilir. Örneğin “ordinaryüs profesör”, profesörlüğün bir üst basamağı olmayıp, aslında idari bir konum ifade etmektedir; benzeri şekilde hekimlik mesleği ile doktora yapmış olmak arasındaki farka da dikkat edilmemektedir. Dolayısıyla önemli olan, kavramların akademik içeriklerini olması gereken şekilde tanımlamak, böylece akademik işleyiş içindeki görevlerini doğru bir şekilde kurgulamaktır. Akademik bir kurumun “doçent” kavramının içeriğini, bu kavramdan ne anlaşılması gerektiğini, açık ve net olarak ortaya koyması son derece yerinde olacaktır. Bu sayede adayların doçent olma amaçlarını olumlu ve gerekli bir şekilde yönlendirme ve gerçekleştirme imkanı elde edilebilir. Bu şekilde düşünülmediği takdirde, puan hesabı ile kazanılacak akademik ünvanlar, bilime katkı yönünden değil de idari yönü açısından değerlendirilmiş olacaktır.

Bir doçent adayının farklı alanlarda yayın yapması kimi zaman olumlu kimi zaman da olumsuz olarak değerlendirildiği görülmektedir. Kanaatimce bu nokta tartışmaya açıktır; ve büyük ölçüde adayın kişisel özelliklerine bağlıdır. Sanırım asıl önemli olan, her adayın yazılı bir doçentlik tezi ortaya koyabilmesidir; diğer önemli olan nokta, ulusal veya uluslararası düzeyde kabul görmüş bir dergide, doçentlik tezindeki ‘öğreti’nin tartışmaya açılmış olmasıdır.

Gerek doktora gerek doçentlik çalışmalarında Türkçe kaynakların dikkate alınmasının ve buradaki görüşlerin değerlendirilmesinin son derece önemli olduğuna inanıyorum. Aksi takdirde geçmişe olan (haklı) hayranlık, bugünü gözden kaçırmamamıza sebep olacak, bizleri boş bir gurura sürükleyebilecek, günümüze ışık tutabilecek çalışmaları özendirilmeyecek, bilimin öngördüğü devamlılık gerçekleşmeyecek ve en önemlisi de genç kuşakların kendilerine güven duymalarını önleyebilecektir.

¹Bu konudaki hatırlatmaları için değerli meslektaşlarım Prof. Dr. Erendiz Özbayoğlu ve Prof. Dr. Nezi Hekim’e teşekkür ediyorum.

Korku' doğuştan mı, yoksa sonradan mı edinilir?

Sadık Gültekin -Eğitim Bilimci ve Yazar

<https://www.ntv.com.tr/yazarlar/sadik-gultekin/korku-dogustan-mi-yoksa-sonradan-mi-edinilir>,

Pavlov'un köpeğinde olduğu gibi...

Bizim de gündelik hayatta bazı koşullanmalarımız var...

Limon gördüğünüzde ağzınız sulanıyorsa...

Daha önce limonun ekşi tadını deneyimlediğiniz için bu gerçekleşiyor!

Koşullanmayı...

Sadece 'ağız sulanması' örneğiyle açıklamak da yetmez...

İnsan olarak çok farklı duygusal ve fiziksel tepkilerimizi...

Çok çeşitli durumlara bağlayabiliriz...

John B. Watson...

Pavlov'un köpek üzerinde gerçekleştirdiği koşullanma deneyini...

Bir adım ileriye taşır!

1920 yılında duygusal reaksiyonların...

İnsanlar tarafından koşullandırılmış olabileceği konusunu araştırır...

Deneyin başrolünde...

Albert B. olarak bilinen 9 aylık bir bebek vardı!

Bir bebek...

İlk kez psikoloji deneği olmuştu!

Psikolog Watson...

Küçük Albert'e normalde yetişkin insanların korktukları şeyleri gösterir...

Beyaz fare, tavşan, maymun, korkunç maskeler ve yanan gazeteler vb. objeleri...

9 aylık bebeğe gösterip...

Tepkilerini analiz eder...

Küçük Albert...

Kendisine gösterilen herhangi bu objelere karşı...

Korku belirtisi göstermez!

Bu durumun...

Watson için büyük bir anlamı vardır:

Korku, insanların sonradan edindiği bir duygudur!

Watson...

Deneyde küçük bir değişikliğe gider...

Albert'e tekrar fare gösteren doktor...

Aynı anda...

Bir çekiçle metal bir boruya vurarak yüksek ses çıkartır...

Küçük Albert...

Yüksek sesi duyduğu zaman...

Ürküp ağlamaya başlar!

Watsan...

Bu koşullanma prosedürünü...

Yedi hafta boyunca tekrarlar...

Küçük Albert, her seferinde gözyaşlarına boğulur....

Deneyin ilerleyen safhalarında...

Albert'in ağlaması için artık yüksek sese gerek kalmaz!

Küçük çocuk...

Fareyi her gördüğünde ağlamaya başlar...

Watson, raporunda şunları yazdı:

“Fare gösterildiği an, bebek ağlamaya başlıyordu. Bir seferinde, fareyi görünce aniden sol tarafına döndü ve düştü. Kaldırdıktan sonra, hızlı bir şekilde fareden uzaklaşmaya çalıştı. Masadan düşmeden önce onu son anda yakalayabildik.”

Küçük Albert...

Sonradan tüylü ve beyaz olan her şeyden korkmaya başlar...

Deneyin sonucunda...

Klasik koşullandırmanın...

Korkuları oluşturabileceği sonucuna varılır...

Korktuğumuz çoğu şeyden...

Koşullandığımız için korkuyoruz...

Yani...

Bize korkutucu gelen her şey...

Biz, onları korkutucu gördüğümüz için bize korkutucu geliyor!

Deney...

Psikoloji alanında büyük kazımlar sağlasa da...

Birçok nedenden dolayı epeyce eleştirilir...

Etik olarak birçok sorunu olan deney...

Küçük Albert'in hayatını tamamen değiştirir...

Küçük Albert'in acı dolu deneyleri...

Yedi hafta süresince devam eder...

Şimdi gelelim...

Küçük Albert'in deneyden sonra ne olduğuna...

Bu, uzun bir süre cevabı bulunmayan bir soruydu...

Küçük Albert olarak bilinen bu bebeğin...

Gerçek kimliği de sonradan açıklandı...

Douglass Merritte isimli bebek...
1925 yılında beyinde su toplaması nedeniyle...
Altı yaşında hayatını kaybetti!

Dünyada her bir milyonda 415 kişi Kovid-19 nedeniyle hayatını kaybetti

Dünya, yeni tip koronavirüs (Kovid-19) salgınında ikinci ve ilkinden daha büyük bir dalgayla karşı karşıyayken virüs nedeniyle hayatını kaybedenlerin nüfus içindeki oranı giderek artıyor

HER 1 MİLYON NÜFUSTA
ÖLEN KİŞİ SAYISI

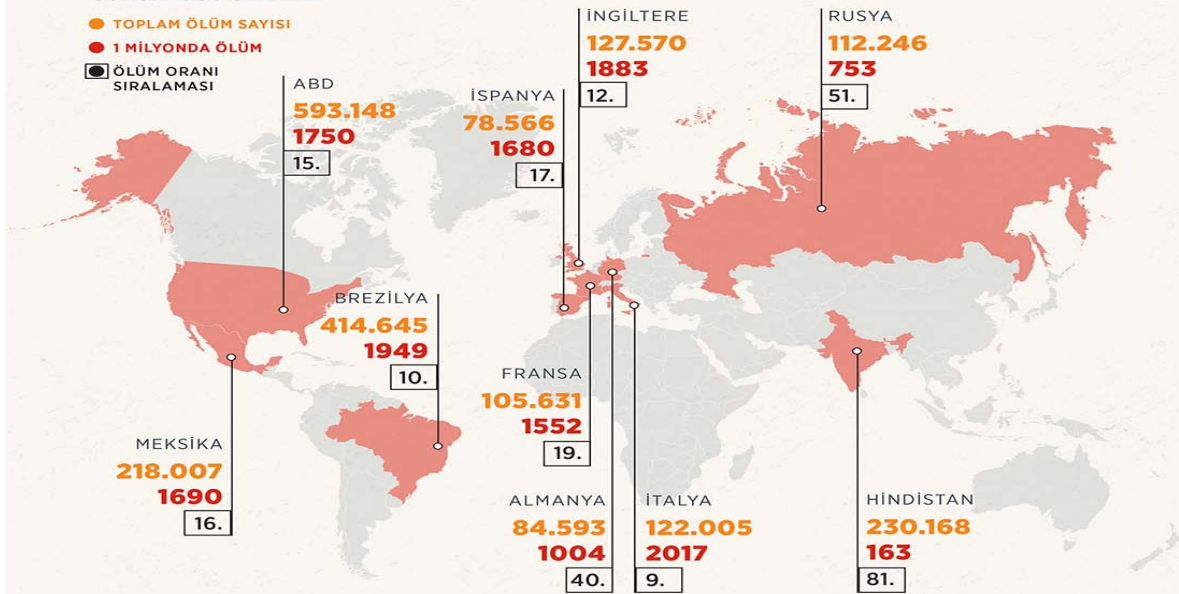
DÜNYA ORTALAMASI

415

EN FAZLA CAN KAYBININ GÖRÜLDÜĞÜ ÜLKELER

- TOPLAM ÖLÜM SAYISI
- 1 MİLYONDA ÖLÜM
- ÖLÜM ORANI SİRALAMASI

Türkiye'nin aile istatistikleri

Türkiye İstatistik Kurumunun "İstatistiklerle Aile 2020" bülteni yayımlandı

TOPLAM HANEHALKI SAYISI

24 604 086

ORTALAMA HANEHALKI BÜYÜKLÜĞÜ

Tek kişilik hanehalklarının oranının **en yüksek olduğu il Gümüşhane oldu**

18 ve üzeri yaşta bireyler arasında **kendilerini en fazla ailelerinin mutlu ettiğini belirtenlerin oranı 2020'de %69,7 oldu**

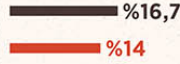
Evden internete erişim imkânına sahip olan hanelerin oranı 2020'de **%90,7 oldu**

Taşınabilir bilgisayar bulunan hanelerin oranı **%45,1**

Kendilerine ait bir konutta yaşayanların (2019) oranı **%58,8 oldu**

2014 2020

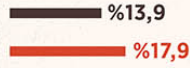
GENİŞ AİLE

ÇEKİRDEK AİLE BULUNMAYAN BİRDEN FAZLA KİŞİDEN OLUŞAN

TEK KİŞİLİK HANEHALKI

ÇEKİRDEK AİLE

Sadece eşlerden oluşan çekirdek aile

%13,5

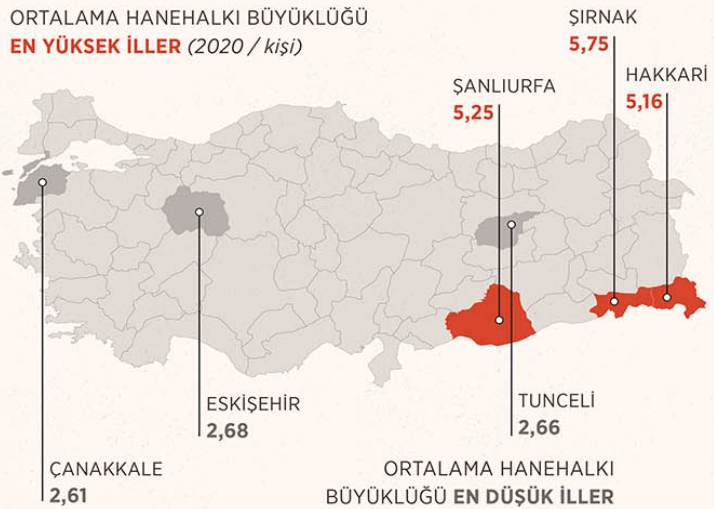
Eş ve çocuklardan oluşan çekirdek aile

%42

Tek ebeveyn ve çocuklardan oluşan

%9,7

ORTALAMA HANEHALKI BÜYÜKLÜĞÜ EN YÜKSEK İLLER (2020 / kişi)

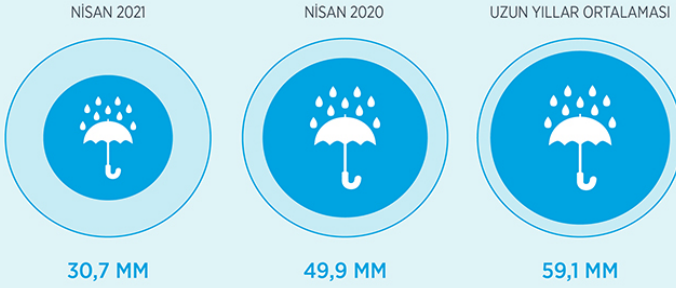

Türkiye'de nisan ayında yağışlar yüzde 48 azaldı

Türkiye'de nisan ayında yağışlar uzun yıllar ortalamasına göre %48, geçen yılın aynı dönemine göre %39 azaldı

TÜRKİYE GENELİ METREKAREYE DÜŞEN YAĞIŞ MİKTARI

NİSAN AYINDA EN FAZLA YAĞIŞ KAYDEDİLEN İL

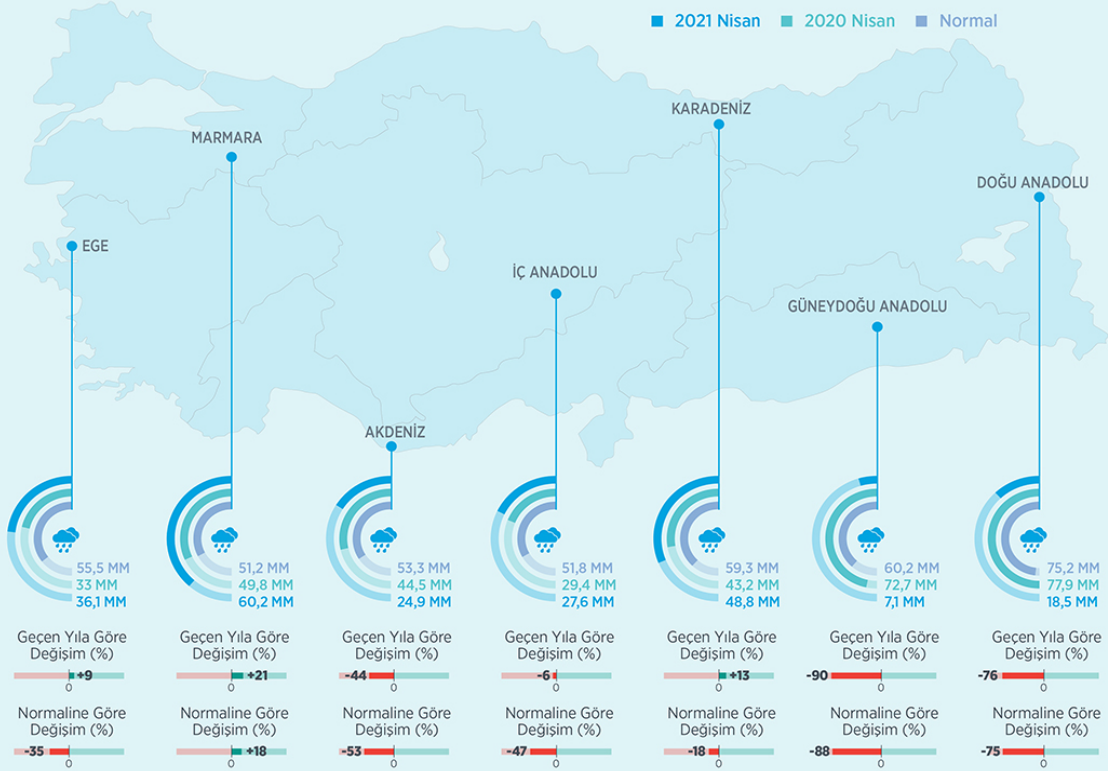
(METREKAREYE DÜŞEN YAĞIŞ)

Düzce 105 MM

EN AZ YAĞIŞ GÖRÜLEN İL

(METREKAREYE DÜŞEN YAĞIŞ)

Şanlıurfa 5 MM

06.05.2021

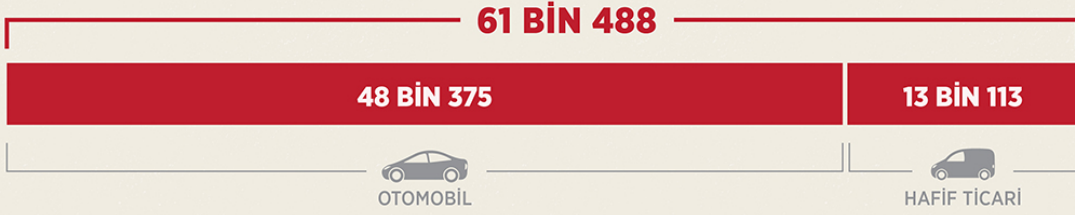
AA
ANADOLU AJANSI

<https://www.aa.com.tr/tr/info/infografik/23090>

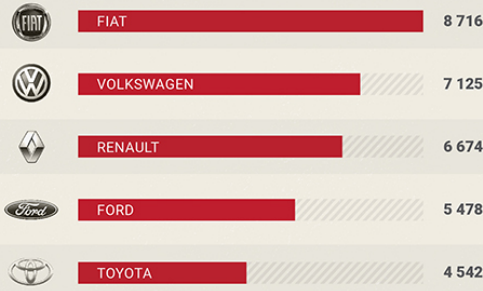
Otomobil satışlarında Renault, hafif ticaride Ford ilk sırada yer aldı

Geçen ay en fazla satılan otomobil markası Renault, en çok satılan hafif ticari araç markası ise Ford olarak kayıtlara geçti

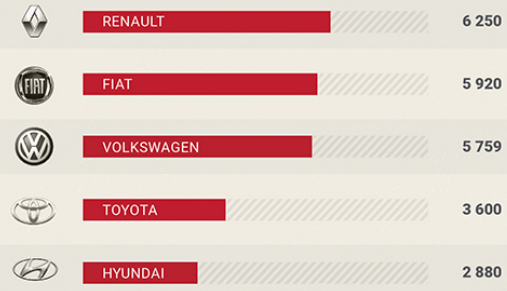
TÜRKİYE OTOMOTİV PAZARI (NİSAN 2021 / ADET)

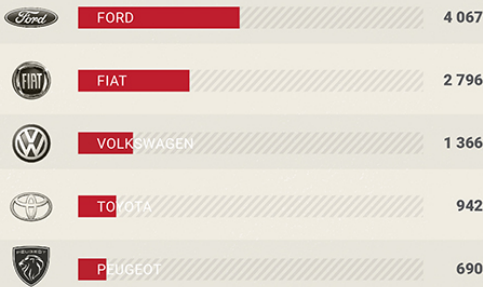
OTOMOTİVDE EN ÇOK SATANLAR (OTOMOBİL-HAFİF TİCARİ, NİSAN 2021, ADET)

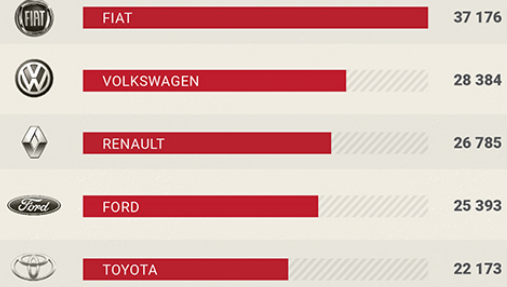
OTOMOBİL (NİSAN 2021, ADET)

HAFİF TİCARİ (NİSAN 2021, ADET)

OCAK-NİSAN 2021 DÖNEMİ İLK 5 MARKA (ADET)

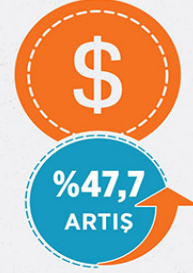
06.05.2021 KAYNAK: Otomotiv Distribütörleri Derneği (ODD)

ANADOLU AJANSI

<https://www.aa.com.tr/tr/info/infografik/23088>

Türk savunma ve havacılık sektörünün ihracatında bu yıl ABD ilk sırada

Türkiye'den yılın ilk 4 ayında yaklaşık 1 milyar dolarlık savunma ve havacılık sanayi ürünü ihracatı yapılırken, satışlarda ilk sırayı ABD aldı

SAVUNMA VE HAVACILIK SANAYİSİ İHRACATI

Ocak-Nisan 2020

642,87 MİLYON DOLAR

Ocak-Nisan 2021

949,74 MİLYON DOLAR

Savunma ve havacılık sanayi ürünü ihracatı, yılın ilk 4 ayında geçen yılın aynı dönemine göre **%47,7 arttı**

AYLARA GÖRE İHRACAT

Ocak **166 MİLYON 997 BİN DOLAR**

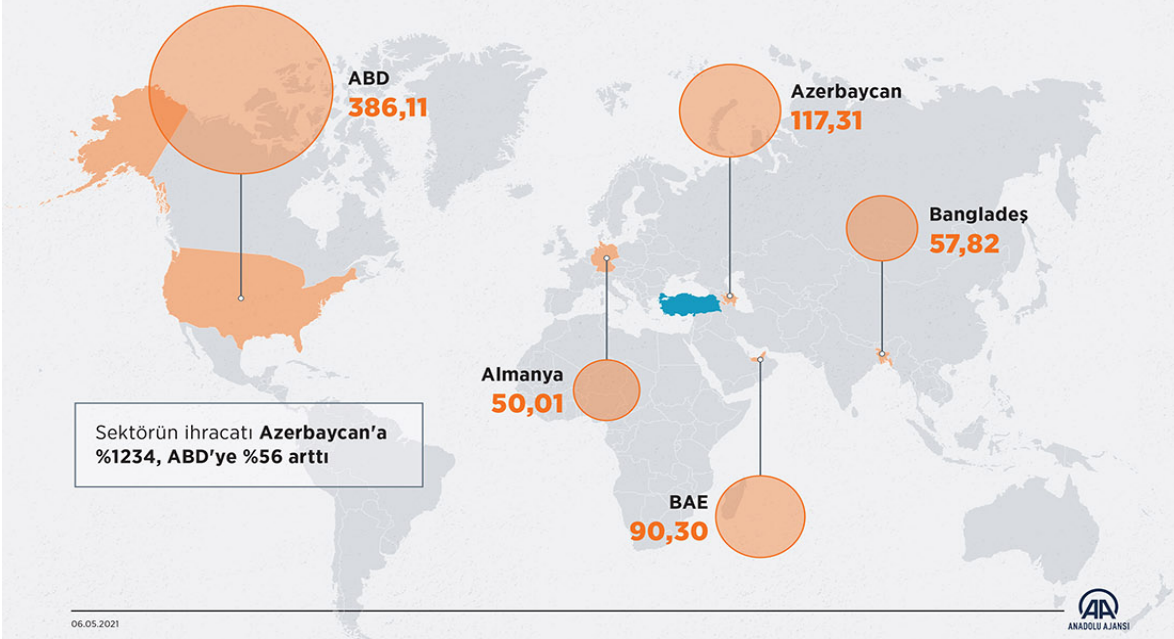
Şubat **233 MİLYON 225 BİN DOLAR**

Mart **246 MİLYON 973 BİN DOLAR**

Nisan **302 MİLYON 549 BİN DOLAR**

SAVUNMA VE HAVACILIK SEKTÖRÜNDE EN FAZLA İHRACAT YAPILAN ÜLKELER

(Ocak-Nisan 2021 / Milyon dolar)

<https://www.aa.com.tr/tr/info/infografik/23087>

Kitap Tavsiyesi

ATILLA ÜSKÜPLÜ

BİR DENETÇİNİN
GÜNLÜĞÜ

majör mü
minör mü?

KIDY

majör mü minör mü?

Bir Denetçinin Günlüğü

Denetçilik; birkaç denetçi bir araya geldiğinde iyi, kötü, komik, hüzünlü bir sürü anı paylaşılan ve “Bu anıları bir gün bir kitapta toplamak lazım!” denilip gülüşülen mesleklerden biridir.

Kitabın adı da “*Bir Denetçinin Günlüğü*” olsun!

ATILLA ÜSKÜPLÜ